

A honismereti táborokról

Székely Bertalan Közművelődési Tábor, Szada¹

A Fotós Falutörténeti Gyűjtőtábor kísérleti jelleggel szerveződött. Kíváncsi voltam – egyebek mellett – arra, miként lehet az olvasótábori hagyományokból átvett önismereti közösségteremtő, -építő formákat alkalmazni egy meghatározott cél érdekében szerveződött táborban.

A cél. Egy jellegzetes, 2400 lakosú Pest megyei község, Szada utolsó 140 éve művelődéstörténeti emlékeinek összegyűjtése, elsősorban fotók alakjában.

A Gödöllőn végzett gyűjtések biztossá tették azt a feltételezést, hogy a falu lakóinak otthonaiban, a családi fényképalbumokban levő fotók, tárgyak, egészen pontos képet adnak a község múltjáról, a mindennapok történelméről, arról, miként élték meg az emberek az ún. nagy történelmet, milyen végtelenen másként él egy-egy család emlékezetében, történelemszemléletében. Az ezeket tükröző képeket, tárgyakat, írásokat szedtük össze adataikkal, történetükkel együtt. A minden egyes képhez, tárgyhoz kitöltött részletes adatlap, a magnós interjúk, a gyűjtés helyszínein készült fényképfelvételek hozzájárulnak a fotó (tárgy) forrásértékének növeléséhez, ugyanakkor a diákokat is rendszerességre, módszerességre, a jelenségek alapos körüljárására készítette.

Megvalósulás. A párokra osztott csoport 2 napig előkészítő, felkészítő jellegű előadásokon vett részt, ahol egyre szűkülő körökben jártuk be – viszonylag kötetlen formákat alkalmazva, a zöldben, szabad levegőn – az 1848-tól napjainkig terjedő időszak történelmét, a település helytörténetét, mindennapjait, a fotóművészet történetét, a különböző technikai eljárásokat, a gyűjtés szempontjait, módszereit. Az előadások között, valamint esténként önismereti, közösségépítő -formáló játékokat játszottunk, ilyen jellegű beszélgetések zajlottak. Ezzel elértük, hogy egy viszonylag egységes szellemű, a tábor céljáért közösen munkálkodó, a saját részfeladatát pontosan ismerő, érző csoport alakult ki. Felnőttként kezelve, a szabad idő eltöltésében a lehető legnagyobb szabadságot adva, de a munkát elvárva – minden megmozdulásban a közösség ellenőrzését hangsúlyozva elértük, hogy a fiatalok hamar a saját ügyüknek tartották a gyűjtést, feldolgozást, kiállításrendezést.

A tábor harmadik napján kezdődött a gyűjtés. Az előkészítés során általam felkutatott címekre indultak el a gyűjtőpárok. 7 gimnazista korú, 1 általános iskola 7. osztályos és 1 felnőtt korú párból állott a csapat. Az eltérő korúak munkájára nagyon kíváncsi voltam, mintegy kontrollcsoportként szerepeltek a gimnazisták mellett. Első nap külön, aztán vegyes korú párokat alakítva keresték a legmegfelelőbb felállásokat. Számatlan tanulságot adott ez is. Két napig gyűjtöttek délelőtt és délután a párok, aztán elkezdődött a feldolgozás: reprodukáló, nagyító, kiállítás-előkészítő munka. Harmadik nap már csak azok mentek ki, akiknek a legtöbb sikerélményt adta a gyűjtés, interjúkészítés. A gyűjtés adatlapok, magnók segítségével történt, minden képről, tárgyról bőséges információt kapva.

¹ *Adatok a táborról: Helye:* Szada; *Ideje:* 1983. június 23–július 3. *Létszám:* 3 táborvezető (3 férfi), 2 felnőtt fotóamatőr (2 férfi), 2 ált. iskolás gyűjtő (2 fiú), 15 gimnazista gyűjtő (3 fiú, 12 lány). A felhasznált teljes pénzösszeg: kb. 28 000 Ft.

A következő napokon mindenki megtanult fényképezni, nagyítani, reprodukciót készíteni. Az összegyűlt 3–400 tárgyról, képről, könyvről, iratról stb. reprodukció készült, a filmeket előhívták és nagyítást is készítettek róluk. Ugyanakkor a tábor életéről is több száz felvétel készült. Ennél ösztönzőbb, vonzóbb témát nem lehet találni ahhoz, hogy mindenki magától – külső kényszer nélkül – tanuljon meg fényképezni, laborálni. (Természetesen maguknak is készíthettek képeket, amelyeket hazavittek a tábor végén.)

Az összegyűlt anyagot közösen rendeztük, különféle témacsoportokat alakítva ki. A legtöbb képet a szadai mindennapok ábrázolása kapta, időrendi sorrendben, 1890-től napjainkig mutattuk be. Hasonlóan

sok (és jó) kép érkezett a katonaelettel kapcsolatban, valamint az esküvők népviseletes fényképeiből. Nem részletezem tovább, csak felsorolásszerűen a külön tablót kapott témák: népviseletek, portrék, a faluról készült képek, esküvők, katonaság, szadai mindennapok 1890–1980, a református egyházi élet képei, néprajzi felvételek stb.

Az utolsó két nap a megnyitó előtt a képek felrakásával, pontos adatolásával, feliratozásával telt, ezt végezte a csoport egyik része, a tehetségesebbek pedig önálló műsort szerkesztettek, próbáltak, valamint szerény vendéglátást készítettek elő. Valamennyi tevékenységet önállóan végezték a gyerekek, a reggeli feladatmeghatározáson és az esti értékelésen kaptak irányítást, egyébként a naponkénti munkát inkább csak figyeltem, s ott avatkoztam be, ahol szükségesnek tűnt.

A kiállítást a helyi művelődési ház nagytermében készítettük. Az installálás, elrendezés, a terem berendezése stb. a gyerekek ötletei alapján alakult. Mindenki meghívta azokat, akiknél gyűjtött, továbbá fejenként 4–5 db maguk írta meghívót vittek szét. A helyi tanácselnököt kérték fel a megnyitó beszédre, de ügyesen bevonták a helybelieket is (egy versíró nénike erre az alkalomra írt verset, énekeltek stb.). A megnyitó jó hangulatú volt, bár a helyi hivatalos szervek, értelmiségiek nagyobb számban is képviseltették volna magukat. Másnap délig élt a kiállítás, utána 15 perc alatt szétszedtük és két óra leforgása alatt vissza is szállítottuk a tulajdonosoknak, az eredetit vagy a reprodukciót, ahogy kérték. Nagy megrázkódtatás volt ez a gyerekeknek: 8 nap munkája 2 óra alatt látszólag a semmivé foszlik. Így az estét arra használtuk fel, hogy megbeszéljük: mi minden maradt utánunk akár tárgyiasult formában, akár az emberek fejében, gondolataiban. Az utolsó nap felhőtlen szabadság, táborozás: senki nem aludt, diákmókák, szerenádok, játékok . . . , mindez a feszültségek feloldása végett.

Összegezve: a táborozási forma bebizonyította életképességét, bárhol megvalósítható. Három fontos elemet emelek ki: 1. az előzetes táborozás szervezés, előkészítés, 2. a feladat pontos meghatározása, a gyerekek jó felkészítése, 3. demokratikus, jó hangulatú légkör kialakítása.

Kincses Károly

Az első Borsod megyei néprajzi tábor

Babhántás a néprajzi gyűjtőúton (Balázs Géza felv.)

